

28

D. D.

DISSERTATIONEM GRADUALEM
DE

*SUPERSTITIONE, EMENDATIONIS
MORUM PRONUBA,*

Venia Ampliss. Facult. Philos. Aboëns.

PRÆSIDE

Mag. JOH. BILMARK,

HISTOR. ET PHILOS. PRACT. PROFESSORE REG. ET ORDIN.

Publice examinandam proponit

JOHANNES ENGSTRAND,
SMOLANDVS

In Audit. Maj. d. 4 April. 1798.

H. A. M. C.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

July 18, 1914. Anna E. Wilson, widow

Mr. JOHN BILWELL,

sinclairi umbelliferum *californicum*

СОВЕТЫ ПОДРУЧНИКА

42307A3022

Rajni Singh & S. Jaiswal et al.

D.M.A. 51

Figure 1. A brief schematic of the process.

PRÆFATIO.

Conspectui Tuo, BENEVOLE LECTOR, presentem submittens dissertationem, haud parum metas, ne argumentum, quod mihi elucubrandum elegi, Tuam provocet indignationem. Videor enim caussam Superstitionis, qua nihil fere nocentius humano generi configisse creditur, si minus turandam, tunc tamen aliquo utilitatis incrustandam, in mesuscepisse. Enimvero sicut ex plantis, etjam venenatis, succos exprimunt parantque Chemici, afflictæ valetudini, dum prudenter adhibentur, recuperandæ infirmientes, & sicut in vita civili incomoda non raro præbent occasionem consequendi commoda, sine illis vix obtinenda; ita in his pagellis ostendere conabor, ex ipa superstitione, utut a cultæ rationis lunine aliena, nonnullos fructus in emendationem morum provenisse; Deo O. M. ut noto est notius, prava hominum improborum molimina ad salutarem finem, pro Sua bonitate ac sapientia, saepe dirigente. Absit tamen a mea ingenuitate quam longissime, ut patrocinium superstitionis, quam si per me staret, ex omnium animis penitus eradicatam vellem, in me hac vice susciperem, breviter evictum dabo, illius in mores hominum influxum non ei simpliciter spectatæ, sed circumstantiis per eam ex accidenti concurrentibus esse tribuendum. Legas igitur, Benebole LECTOR, si vacat, tenuem hanc disquisitionem, inveniesque nullum in viridi herba latere offensionis anguum, neve Tuam virtutem ex hac lectione aliquod passuram deliquum.

§. I.

Per Superstitionem intelligo cultus religiosi speciem, sed non tam ad Deum immediate, quam magis mediate per creaturas ad Eum directi (a); vel ut aliis placet, Superstitione est vitium, quo homo actiones suas per erroneous deo & Ejus providentia nec non viribus rerum creatarum notiones determinatas suscipit. Si veram igitur Religionem nuncupamus *coeli filiam*, quam appellationem non praeter rem suinet, Superstitio pro *degenere bujus sorore* erit habenda. Hinc patet, superstitionis sensu Numinis non desitui, Dei exultentiam non negare, Ejusque maiestatem suo modo venerari, juxta tamen sollicite metuere, ne Sumnum Numen non solum in se atque immediate, sed in suis etiam operibus offendat; eumque metu hoc, animo suo insidente, permotum, creaturis atque aliis rebus naturalibus proprietates quasdam, Deo soli proprias, ut omniscientiam & justitiam vindicativam, afferre; cuius persuasionis consequens est, ut opera Divina cultu religioso prosequatur, languiente interea veneratione, Deo ipso ex sensu suae ab Eo dependentiae debita. Primum ad hanc dementiam gradum fuisse animi imbecillitatem existimo; qua factum, ut quemadmodum graviori corporis morbo corruptus, medicinæ nomine omnia sine discrimine admittit, modo spem convalescendi adserant; ita animo ręger suam imaginationem, licet turbatam, magis, quam placidam rationem, vel desideratum bonum obtenturus, vel malum tibi inminens declinaturus, consulere soleat. Qua in re praeter experientiam habeo mihi consentientem CICERONEM, ita differentem. Nam, ut vere loquamur, superstitione fusa per gentes, opprescit omnium fere animos, atque hominum imbecillitatem occupavit (b). Alteram superstitionis caullam constitutum hominum in anima cultura neglectum & hinc ortam ignorantiam, qua sit, ut rebus, quæ aliqua ex parte praeter eorum opinionem & expectationem valent, Divinitatis speciem nimis præpropere affingant.

gant. Imo credulitatis, quæ inscitiae est pedissequa, vitio abrepti, rebus, quas simpliciter spectatae habuerunt indiferentes, magnum adeo, dum rituum atque ceremoniarum ferculis, præterim insolentioribus, sibi proponuntur, statuunt pretium, ut Divini quid eis inesse præsumant. Quibus annectere non dubito exemplorum importunam & ineptam ab humanis petitionem, quæ in Divina transferuntur; unde phantasiarum, male cohaerentium, messis haud exigua sensim producitur. Quamvis autem superstitioni, a pravis adeo parentibus ortæ, naturale etjam pravitatis vitium adhæreat; attamen dum suæ præstigie naturalem hominum, aliis ad meliorem frugem perveniendi adminiculis delittorum, ferociam suo modo, utique nou optimo, emolliunt; quid, quæso impedit, quominus ipsa emendationis morum pronuba habeatur? Quod munus eam non ignorantie modo leculis, sed etjamnum in rudi plebe nou raro sustinere, ex institutis quibusdam, superstitione nixis, & sine hac vix ullam vim habituris, adflatim constabit.

(a) *CICERO* in libr. 2. de Natura Deor. Cap. 28. p. m. 539, *illos, qui totos dies precabantur & immolabant, ut sui liberi superstites essent, superstitosos appellabat.*

(b) Vid. libr. 2. divinatione Cap. 72. p. m. 715.

§. II.

Quamvis homo sit animal adeo eximum, ut cæteras omnes longe antecellat creaturas; docet tamen experientia, tam facultates anime, quam corporis dotes, in tenerrima ætate ex multa labore imbecillitate, accedente tamen sollicita cura ac studio, sensim vigorem consequi. Accepit rationem, proprium bonum, seu facultatem perspicieudi nexum rerum, sed quæ in infantibus parum valet; qui proinde exterioris fidunt sensibus, horumque vel blandimentis vel averrationibus præcipue ducuntur. Cinguntur priæterea hi, paucis quibusdam lauatoris forte exceptis, hominibus plen-

rumque rudibus & in superstitionem pronis, qui alumnos
feos vel ad bona excitaturi, vel a malis actionibus abductu-
ti, animum eorum, vice motivorum, variis fascinant superstitionibus, jam rebus inanimatis sensum & scientiam tribuan-
tes, jam potestatem bona remunerandi & mala uincendi pro-
re nata iis adserentes, quin & genios, infantibus quidem im-
perceptibiles, sibi autem non ignotos, vel beneficos vel nocie-
rios, imprimis spectra & alia his similia terriculamenta, se-
vero ad eo praedicant supercilio, ut fidem eis habere non da-
bitent creduli infantes. Non equidem diffiteor, quin super-
stitionis hisce motivorum præstigiis fiat, cum ut homines deinceps Ieum, a se rite non cognitum, magis ut rigidum serviliter
metuant Despotam, quam ut optimum Patrem ament,
tum ut multa multis obveniant ominosa; quicquid autem horum sit, animus tamen hominis representationibus boni & ma-
li movetur, violentis suis imperare affectibus, & a pravis si-
bi temperare factis adsuecit. Quibus prius quasi gradus ad
singendos mores paratur, unde porro sequitur, superstitionem
in morum emendatione vicem pronubæ quodanmodo su-
tinere.

§ III.

Historiarum monumenta consulens, secula exhorresco,
quibus generis humani conditio fortis infantum jaua descriptio
non modo similis, sed eadem longe deterior fuit, spissis igno-
rantiae tenebris orbi Europæo incumbentibus. Ferrea hec non
inepte dicitur ætas, ab OVIDIO graphicè depicta, qua - - -
*Protinus irrupit venæ pejoris in ævum - - - Omne nefas, fu-
gære pudor, verumque, fidesque - - - In quorum subière locum
fraudesque, dolique - - - Insidiaque & vis & amor sceleratus
babendi (a).* Continuis tunc bellis ita distinxerant homines,
quali illis gerendis a natura suissent destinati, sopia plororum-
que fuit ratio, & lensus eorum ita callum duxerant, ut non ni-
fi tru-

si truculentissimis moverentur factis. Vanum omnino suscepisse laborem, quisquis asperis adeo ingenii observantiam esteriorum imperare voluisse, utpote pacificatores, cœu morum, id est, ferocitatis belicæ corruptores habentibus, non audiendos, sed exterminandos. Ut tamen hæc animorum durities, quo fieri posset modo, mollirentur, & homines si unius rationi, sensibus tamen, tamquam boni vel mali pœnitibus, aures præberent, introducti sunt Musicae concentus, (b) riuum ac ceremoniarum fercula iavalerunt, nec paucis placuerunt superstitutionis favi, quibus insitum sensim immutatus fuit violentissimorum adfectuum impetus, & pristina morum barbaries fracta.

(a) Vid. *Libr. I. Metamorph. v. 128 & seq* (b) Vid.
L'Esprit des Loix par Mr MONTESQUIEU, Tom.
I. p. 68 & seq.

§. IV.

Quum nihil vita carius habeant homines, hujus conservandæ caussa fr̄epe arripiant media, ab ipsorum indeole profusa aliena. Quis autem non videt, fructuaneum olim, dum animorum æstu orbis ferrebat, fuisse, hinc, ad suam utilitatem, veluti helicen, actiones suas dirigentibus, moderationi imperare. Supererat igitur, ut in superstitionem eam deducerentur opinionem, certa pœ ceteris loca Numini placere, atque in templis, ut Deorum palatijs, neminem esse violandum; qui proinde ad hæc loca in vitæ angustiis consigerunt, plena fruebantur securitate, nec a vindice inde extrahi poterant, saltem donec in foro caussam dixissent. Caussam enim supplicum, ut cum SARTORIO (a) loquar, ad tempora & aras consiguentium, non aliter sibi tractandam existimarent olim gentes, quam si caussa ipsius Dei, ad cuius templum vel aram miseri & infelices se contulerant, eo in casu ageretur. Quod si quis proinde supplicem ex templis vi abstraxisset, fa-

crilegium hoc habebatur, ceterique credebant, Deum hac templorum & juris asyli violationē ad iram provocatum, totamque civitatem graviter puniturum. Fuit autem jus hoc a asyli ab initio strictius, illis tantummodo, qui non ex proposito, sed casu aut culpa deliquerant, praeципue homicidis involuntariis, concessum, sed quod postmodum infelicibus ac facinorosis promiscue fuit indultum. Imo jus asyli non templis foliis & aris, sed etiam lucis, ædibus flaminum, signis militaribus, & locorum sacrorum circuitui tributum. Quum itaque hoc modo & vindicum saevitia quasi refrenata fuerit, & infelices atque malefici desiderata frui non possent securitate, nisi moderatius, quam antea, se gererent, hi asylis, tamquam carceribus detenti, ferociæ cristas sensim depofuerunt, & mansuetiori vitæ genere per necessitatem, a superstitione inductam, initiari cœperunt, in eum ferme modum, quo animal rabidum, structis insidiis in profundam delapsum foveam, rabiem suam in alias feras paris conditionis raro exercet, indolis suæ violentæ quasi oblitum.

(a) *In hypocrisi gentilium circa cultum Deorum Cap. 2:*
p. 23.

§. V.

Ingraveſcenti morum barbariti obicem quoque haud infirmum oppofuerunt Monasteria; quibus vero iniuitus superstitionem si non primam, huic tamen proximam præbuſſe occasionem, vel exinde patet, quod Monachi ſibi aliisque persuadere niterentur, pietatis negotium obſervantia introductarum quarundam ceremoniarum magis, quam officiorum, Deo, nobis ipſis & aliis debitorum, prælatione abſolvi. Non jam loquor illam morum corruptionem, in quam Monachi & Moniales ſequioribus ſeculis, primitiva diſciplina plane neglecta, inciderunt, fed illam vitæ ſimplicitatem, eam decentiam & in muneribus ſuis adminiſtrandi adſiduitatem, quibus primi in-

notuerunt Cœnobitæ. Ex horum continuis & ad pietatem compositis exercitiis sensim animadverterunt cœteri, homines felices esse posse, quamvis nec rapinis nec cœdibus in mutuam grassarentur perniciem. Præterea hæc sacra loca securum præbuerunt asylum omnibus, quibus persecutio[n]es inimicorum imminebant, adeoque fatigenti humano generi eodem, quo temp[or]a, modo profuerunt.

§. VI.

Forro nisi superstitionis favum, artificiose mellitum, orbis Christiani incolis gustandum porrexisset Papa Romanus, haud probabile est, hunc, ab initio Ecclesiæ ministrum vel si mavis Episcopum, nec opibus nec militibus instructum, ad illud potentiae culmen pervenisse, ut quisquam ei, Vicarium Dei in his terris se venditanti, & summam proinde tam in ci-vilibus, quam in Ecclesiasticis, potestatem sibi arroganti, fidem haberet. Ista vero persuasione, tamquam auctoritatis clypeo nunitus, singulas majoris momenti controversias tam inter di-versos Principes, quam inter Imperantem & suos cives exor-tas, ad suum pertractas tribunal, ad instar Dictatoris diremit. Et quamvis pleraque Pontificum præcepta & decreta ratione & Religioni non convenienter, ad finem tamen tendebant, pri-stina barbarie non obtinendum. Curabant conciones ad po-pulum frequenter habendas, quas licet pauci auditorum intel-ligerent, religiosis tamen spectaculis ad devotum cultum, pie-tati æmulum, deducebantur. Nec omnem scientiarum lucem extinguebant, caventes solummodo, ne quis in Hierarchiæ adyta penetraret, & dominationis suæ arcana proderet. Si qui forte essent, qui Pontificum mandatis se non submitterent, his parata fuerunt cum alia suppliciorum genera, tum excommu-nicationum fulmina, olim non bruta, sed adeo violenta, ut contumaces non solum e gremio Ecclesiæ Christianæ excute-rent, sed etiam societatum vincula, quibus cum aliis fue-runt

runt conjuncti, dissolvent; qui igitur adeo abominabiles siebant, ut ceteri eos exscerarentur. Metu denique *Purgatorii*, loci utique imaginarii, pro tali tamen habiti, in quo animæ mortuorum longiori vel breviori tempore purificarentur, animos hominum fascinantes Papæ, ferociæ cornu naturali quoddam velut capistrum injecerunt. Fateor omnino, hæc motiva non esse probanda; at quis nescit, quod ægrotante rerum publicarum statu, frustra non raro queratur, quæ medicina ei sit optima, quem sufficiat aliquid huic succedaneum adhibuisse.

§. VII.

In originem quoque expeditionum Cruciarum, seculis XI XII XIII in Palæstinam ab Europæis suscepturn, ut Christiani eas regiones, in quibus Salvator noster CHRISTUS commoratus fuerat, infidelibus eriperent Mahomedanis, inquirentes, fateri non dubitamus, illis non veram pietatem, sed ambitionem superstitionem occasionem præbuisse & huic proinde tribuendum, quamcumque ad morum emendationem illæ contulerint symbolam. Crucigeri enim, classicum his e Capitolio canente Pontifice Romano, ex obscuris erumpentes domiciliis, in cultas pervenerunt regiones, pasim etiam viderunt urbes, oppida & prædia eleganter exstructa & adornata, nec non aliud prorsus incolarum vivendi genus, quam cui adiuvaverant, quæ singula sicut eorum sensus animosque perstrinxerunt, ita universa eos ad horum commodorum imitationem excitarunt. Notum præterea est, non solum plures Philolophos ista, licet obscura, tempestate in Græcia huius, sed Imperatores quoque Græcorum non paucos & litteras amasse & harum florem promovisse; a quibus proinde Christiani multa in morum suorum emendationem diligere potuerunt. Quibus addere licet, multos, opibus valentes, quin famosis hisce expeditionibus interesse discuperent, ut sumtibus

bus faciendis pares essent, feuda, prædia, aliaque bona vendi-
disse domi manentibus; quo quidem modo feudalis domina-
tio, quæ humanitati & bonis moribus evaserat exitiosa, par-
tim immunita, partim sublata fuit, & opes magis æqualiter,
quam pridem fuerant, inter cives distributæ; inde Principes
in eum pervenerunt statum, ut suæ Iuorunique civium saluti
ex justo & æquo deinceps possent consulere (a). Nec silen-
tio erit prætereundum, erocia imprimis fuisse virorum robo-
ra, quæ longinus hisce se accingerent expeditionibus; qui-
bus proinde ienotis, cæteris civibus datum fuisse occasio-
nem, compositius se gerendi, adeoque prætinam morum bar-
bariem sensim emendandi.

(a) Vid. *Celeberr. Jon. HALLENBERG dissertationes, quibus disquiritur: Quid ad mores & civile imperium gentibus Europæis profuerint expeditiones, quæ vocantur Cruciatæ, Upsaliæ habitas.*

§ VIII.

Cædibus, rapinis aliisque flagitiis, quibus medio, uti
dicitur, ævo orbis Europæus fere succubuerat, reprimendis,
quum singulorum vires haud pares essent, confociationes sub
auspicis superstitionis, ratione quasi adhuc sopita, multis in
locis sunt formatæ, quartum nonnullas tantummodo nominatae.
Ad has pertinet Cleri Gallicani decretum, in multis
confirmatum Synodis, quod religiosa appellatione *Induciarum Domini*, Gallice *La Tréve du Seigneur*, se tuebatur;
vi cuius frequentissima duella & rapina non quidem simpliciter
interdicebantur, quod a genio Ronjaum tunc abhorrebat,
sed tantum sub excommunicationis primum, ac deinde sub
mortis poena fuit prohibitum, ne quis certis hebdomadæ die-
bus vel ferro alios aggredieretur, vel eorum diriperet bona,
quod interdictum in longiores ferias sensim fuit proroga-

tum (a). Huic conventioni genina fuit alia consociatio, *Confraternitas Dei*, item *Confrateruitas Agni Dei* nuncupata, cuius hanc fuisse originem & auctoritatem ex Gallica colligo Historia: *On raconte qu'un bueberon, nommé Durand, étant occupé de son travail dans une forêt, la Sainte Vierge lui apparut, & l'ini donna une medaille où elle étoit représentée aux genoux de son Fils, avec cette legende: Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem. Le bon païsan, suivant le commandement qu'il en avoit reçu, alla aussitôt trouver son évêque, pour lui ordonner de la part de Dieu de prêcher partout la paix.* On vit en peu de tems une association nombreuse d'évêques, de prélats, de riches & de pauvres, qui tous s'engagèrent par serment à poursuivre vivement ceux, qui troubleroient le repos de l'Etat & de l'Eglise, & que sequuntur (b). Eiusdem ferme tenoris fuerunt Moræ *Quadragenariæ Regis seu La quarantaine du Roi*, vi quattuor civibus fuit severe interdictum, ne quis alterum hostiliter aggredieretur, quem non ante quadraginta dies ad pugnam sollenniter provocasset (c). Scilicet vel iracundie ætus defervescente, vel modus litem componendi interea potuit inventari. Quum itaque hisce aliisque non multum disparibus institutis, suum a superstitione robur mutuantibus, sed quibus re censendis supersedeo, asperitas indolis humanæ fuerit imminuta, satis patere arbitror, superstitionem, utut minime probandum, pro emendationis tamen morum pronuba non praeter omnem rem haberi.

(a, b, c) Vid. *l'Histoire de France, par Mr VELLK,*
Tom. II. p. 361, 365 & 366.

S. D. G.